

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ДІЗНАВАЧАМИ В УКРАЇНІ

Прийняття законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII) є величезним кроком до вдосконалення процесу диференціації форм досудового розслідування. Оскільки важливою частиною ефективності досудового розслідування у формі дізнання є наділення дізнавача додатковими повноваженнями, то ми зупинимося на цій проблемі докладніше.

Спочатку хотілося б зазначити, що якщо раніше досудове розслідування кримінальних правопорушень могли проводити лише слідчі, то тепер останні зможуть зосередитись на виявленні серйозних злочинів, особливо тяжких, а розслідувати кримінальні проступки мають дізнавачі – службові особи підрозділу дізнання органу Нацполіції. Відповідно до статті 40-1 КПК України визначаються такі повноваження дізнавача: 1) починати дізнання; 2) оглядати місце події, обшукувати затриманих, допитувачів, вилучати зброю та засоби правопорушення або речі та документи, знайдені під час затримання, та проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії; 3) доручати проведення слідчих дій відповідним оперативним підрозділам; 4) звертатися (за погодженням з прокурором) до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; 5) проінформувати особу про підозру у здійсненні проступку (за згодою прокурора); 6) за результатами розслідування скласти обвинувальний акт, клопотання про вжиття обов'язкових медичних чи виховних заходів та подати його на затвердження прокурору; 7) закривати кримінальне провадження [1]. Дізнавач є незалежним у своїй діяльності і тому особам, які не мають законних для цього повноважень, забороняється втручатися в його діяльність.

В той же час, нова редакція КПК України не вирішила деяких проблем, пов'язаних досудовим розслідуванням. Одна з таких проблем, на нашу думку, полягає у тому, що можна замінити джерело доказів новими доказами. Зокрема, при затриманні особи за вчинення кримінального проступку вилучаються речі та документи, які є знаряддями і засобами вчинення правопорушення. Джерелом доказів може бути пояснення осіб, результати

медичних оглядів, висновки експертів, ідентифікація технічного обладнання та технічних засобів з функціями фото- і кінозйомки, відеозапису. Дізнавач зможе здійснити процесуальні дії для отримання джерел доказів, а потім внести інформацію до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Це ускладнює перевірку процедури їх отримання та визначення джерела їх походження, що може стати механізмом для підробки. У разі встановлення факту правопорушення, дізнавач готує вмотивовані висновки. У КПК України процедуру отримання висновку слідчого неодноразово змінювали, але все ж таки вона регулюється законом. Натомість процедура отримання висновку дізнавача залишається нерегульованою і, як результат, учасники кримінального провадження мають можливості для зловживань у ході кримінального провадження.

Ще одна проблема полягає у тому, що згідно законодавства дізнавач зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі. В той же час в законодавстві нічого не сказано про ті вказівки, що виходять за межami правового поля. З огляду на це вважаємо, що законодавець не звернув достатньої уваги на право дізнавача оскаржувати письмові вказівки прокурора до прокурора вищого рівня. Незважаючи на те, що дізнавач несе відповідальність за законність проведення дізнання, на жаль, законодавець у ч. 2 ст. 312 чинного КПК України наділяє такими повноваженнями тільки слідчого [1].

Отже, хоча зміни до КПК України є великим кроком до вдосконалення диференціації форм досудового розслідування та правового статусу дізнавача, існують деякі прогалини у законодавстві. Серед них те, що процедура отримання висновку дізнавача потребує конкретного законодавчого регулювання. Також обґрунтованою є необхідність внести до переліку прав дізнавача право на оскарження вказівок керівника органу дізнання прокуророві, а вказівок прокурора – прокуророві вищого рівня. Тобто необхідно внести поправку до ч. 2 ст. 312 чинного КПК щодо повноважень дізнавача з питань оскарження. Це дозволило б йому виконувати програмні дії та приймати програмні рішення в найкоротші терміни в межах власних повноважень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI : станом на 17.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>